

Statenvoorstel 31/20 A

Voorgestelde behandeling

Procedurevergadering :

PS-vergadering : 2020

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

Onderwerp

Visie klimaatadaptatie, inclusief uitwerking bestuursopdracht '*Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant*'.

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant

Samenvatting

Voorliggende voorstel gaat over klimaatadaptatie, d.w.z. aanpassing aan de effecten van klimaatverandering. Het gaat niet over het beperken van klimaatverandering (klimaatmitigatie) via de energietransitie en circulaire economie.

Klimaatverandering heeft merkbare gevolgen voor de manier waarop we in Brabant wonen en werken. In onze omgevingsvisie '*De kwaliteit van Brabant – Visie op de Brabantse leefomgeving*', is klimaatadaptatie niet voor niets een van de vier hoofdopgaven: Brabant Klimaatproof. De visie klimaatadaptatie is het eerste kaderstellende niveau onder de omgevingsvisie. Het is een concretere uitwerking van de hoofdopgave Brabant klimaatproof en alloceert financiële middelen. Een verdere uitwerking van de watervraagstukken vindt plaats in het regionaal programma water en bodem 2022-2027.

Onderdeel van de visie is de uitwerking van de bestuursopdracht '*Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant*'. De visie wordt ter besluitvorming voorgelegd, zodat met de daarvoor beschikbaar gestelde middelen kan worden gestart met de intensivering van de verdrogingsbestrijding als een van de meest urgente opgaven en zicht is op financiële dekking ten behoeve van meerjarige afspraken met de waterschappen en het Rijk.

Het voorstel

1. De visie klimaatadaptatie, inclusief de uitwerking van de bestuursopdracht '*Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant*' vast te stellen;
2. In een eerste tranche middels een begrotingswijziging bij de eerstvolgende bestuursrapportage €33 mln. van de gereserveerde bestuursakkoordmiddelen te bestemmen voor de voorgestelde aanpak.

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

Aanleiding

Het klimaat verandert. Het wordt heter, droger, natter en de zeespiegel stijgt. Klimaatverandering heeft merkbare gevolgen voor de manier waarop we in Brabant wonen en werken. Het raakt onze gezondheid, de kwaliteit van onze leefomgeving, landbouw, natuur en onze economie. In onze omgevingsvisie '*De kwaliteit van Brabant – Visie op de Brabantse leefomgeving*', is klimaatadaptatie niet voor niets een van de vier hoofdpogingen: Brabant Klimaatproof. In een klimaatproof Brabant zijn de maatschappelijke effecten van klimaatverandering ten minste beheersbaar en op een acceptabel niveau. De visie klimaatadaptatie is het eerste kaderstellende niveau onder de omgevingsvisie. Het is een concretere uitwerking van de hoofdpoging Brabant klimaatproof en alloceert financiële middelen. Een verdere uitwerking van de watervraagstukken vindt plaats in het regionaal programma water en bodem 2022-2027.

Op 22 november 2019 heeft hierover een informerende bijeenkomst in PS plaatsgevonden, waarin ook onze externe partners inbreng hebben geleverd.

In de visie klimaatadaptatie is aangegeven hoe wij omgaan met klimaatverandering. Onderdeel van de visie is de uitwerking van de bestuursopdracht '*Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant*'. De visie, inclusief de uitwerking van de bestuursopdracht, wordt ter besluitvorming voorgelegd, zodat met de daarvoor beschikbaar gestelde middelen kan worden gestart met de intensivering van de verdrogingsbestrijding als een van de meest urgente opgaven en zicht is op financiële dekking ten behoeve van meerjarige afspraken met de waterschappen en het Rijk.

Bevoegdheid

Provinciale Staten zijn bevoegd om de visie, inclusief de uitwerking van de bestuursopdracht vast te stellen en de hiervoor gealloceerde middelen uit het bestuursakkoord beschikbaar te stellen voor de uitvoering.

Doel

1. Het vaststellen van een aanpak in hoofdlijn van een waterrobuuste inrichting van Brabant, met een gebiedsgerichte benadering op basis van (deel)stroomgebieden.
2. Het opheffen van de verdroging in de natte natuurparels door passende waterhuishoudkundige voorwaarden te realiseren in en buiten deze natte natuurparels.
De effecten zijn het stoppen van de verdroging in (met name) de hogere zandgronden, verhoogde grondwaterstanden in en rondom natte natuurgebieden en delen van het landbouwareaal, toename van de biodiversiteit, toename van kwel in natte natuurparels, verbeterde waterkwaliteit in natte natuurparels, verbeterde vitaliteit van de bodem (bodemstructuur/gehalte organische stof en bodemleven), toename sponswerking bodem (groter watervasthoudend vermogen), verbeterde waterkwaliteit buiten de natte natuurparels en vermindering van risico's op wateroverlast in stedelijk gebied.

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

Argumenten

- 1.1. *Klimaatverandering heeft merkbare gevolgen voor de manier waarop we in Brabant wonen en werken.*

Het klimaat verandert en dat merken we ook in Brabant. En het gaat sneller dan we denken. De schade door extreme (hagel)buien in 2016 en de droge zomers van 2018 en 2019 met beregeningsverboden voor de landbouw drukken ons met de neus op de feiten. Klimaatverandering heeft gevolgen voor de kwaliteit van onze leefomgeving, ons natuurlijk en historisch kapitaal, de landbouw, infrastructuur en onze economie. Het is belangrijk dat we hierop tijdig anticiperen.

- 1.2. *Brabant Klimaatproof is daarom een van de hoofdpunten in onze omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant – Visie op de Brabantse leefomgeving'.*

Conform onze omgevingsvisie is Brabant uiterlijk in 2050 klimaatproof. In een klimaatproof Brabant zijn de maatschappelijke effecten van klimaatverandering ten minste beheersbaar en op een acceptabel niveau.

- 1.3. *De effecten van klimaatverandering raken aan vrijwel alle provinciale opgaven en is daarom een vanzelfsprekend onderdeel van onze programma's.*

Het wordt heter, droger, natter en de zeespiegel stijgt. Dit heeft op allerlei manieren effect op vrijwel al onze provinciale opgaven in het sociale, fysieke en economische domein. Deze effecten moeten daarom integraal onderdeel worden van de opgaven zelf. Met een provinciale stresstest zetten we de effecten voor de verschillende opgaven concreter op kaart.

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

- 1.4. *Klimaatadaptatie is ook vooral een watervraagstuk.*

Aanpassen aan klimaatverandering gaat voor een groot deel over water: veiligheid tegen hoogwater, droogte door watertekorten, wateroverlast door extreme buien, de gevolgen van hoge temperaturen voor de waterkwaliteit. De manier waarop we hiermee omgaan raakt tal van (waterafhankelijke) sectoren. Het is daarom belangrijk dat we samen met onze partners onze verantwoordelijkheid hierin nemen. Het betreft voor een groot deel (wettelijke) basistaken. Uit diverse evaluaties komt naar voren dat de huidige inspanningen echter niet voldoende zijn. We zullen, zeker in het licht van klimaatverandering meer moeten doen, maar het ook beter en vooral anders.

- 1.5. *We willen naar een klimaatbestendig en robuust watersysteem.*

Ons uitgangspunt daarbij is een klimaatbestendig en robuust bodem- en watersysteem. In de visie is uitgewerkt welke principes we daarbij willen hanteren. Deze principes worden meegenomen in het op te stellen regionaal programma water en bodem 2022-2027.

- 1.6. *Dit betekent ondermeer dat een omslag nodig is in het omgaan met risico's voor wateroverlast door extreme buien*

De inspanningen om aan de huidige normen voor wateroverlast door hevige buien te voldoen worden groter en kostbaarder. Ook treden er vaker zogenaamde bovennormatieve situaties op, waarbij het restrisico bij burgers of bedrijven ligt. Aan de andere kant moeten we vanwege toenemende droogteperiodes het water zo lang mogelijk vasthouden. Er is daarom een nieuwe systematiek nodig die uitgaat van normen die passen bij een klimaatbestendig en robuust watersysteem.

1.7. *We willen een trendbreuk realiseren in het tegengaan van de verdroging.*
Het tegengaan van verdroging is, zeker in een veranderend klimaat met langere perioden van droogte, urgent. Het huidige tempo en de huidige aanpak zijn echter ontoereikend. Er is een trendbreuk nodig en de verdrogingsaanpak moet daarom worden geïntensiveerd.

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

1.8. *Deze trendbreuk is opgenomen als bestuursopdracht 'Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant'.*
De noodzaak van intensivering van de verdrogingsaanpak is door ons onderkend en in het bestuursakkoord 2019-2023 'Kiezen voor Kwaliteit' als bestuursopdracht opgenomen. In de visie klimaatadaptatie is de bestuursopdracht nader uitgewerkt.

1.9. *De visie klimaatadaptatie, inclusief de uitwerking van de bestuursopdracht worden opgenomen in het nieuwe regionaal programma water en bodem 2022-2027.*

In 2020 wordt het regionaal programma water en bodem 2022-2027 opgesteld. Dit is een verplicht programma op basis van de Omgevingswet. Dit programma is de opvolger van het huidige Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021 (PMWP) voor de onderdelen water en vitale bodem. Najaar 2020 zullen de financiële kaders aan u worden voorgelegd. Het programma gaat vervolgens eind 2020 een openbare inspraakronde in. Eind 2021 wordt het programma ter besluitvorming aan u voorgelegd.

2.1 *Om de intensivering van de verdrogingsbestrijding in uitvoering te brengen en meerjarige afspraken te kunnen maken met de waterschappen en het Rijk is zicht nodig op de beschikbaarheid van de middelen.*

In een eerste tranche vragen wij u de gereserveerde middelen voor deze bestuursperiode beschikbaar te stellen. De gereserveerde middelen voor de periode 2024-2027 worden in een tweede tranche eind dit jaar aan u voorgelegd.

Kanttekeningen

2.1 *Geheel Brabant klimaatproof krijgen is een forse financiële opgave, waar wij maar een deel van voor onze rekening kunnen nemen.*

De exacte omvang is op dit moment niet goed in te schatten. Meer inzicht ontstaat met het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland dat we samen met onze partners opstellen. De kosten van niets doen zullen de kosten van het nemen van maatregelen echter ruim overschrijden. Samen optrekken vanuit de verschillende opgaven en werket-werk maken is essentieel. Dit betekent een sterke onderlinge onafhankelijkheid, maar brengt ook kansen met zich mee.

Financiën

Als uitwerking van het bestuursakkoord is voor 'Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant' €68 mln. gereserveerd (waarvan €33 mln. in de huidige bestuursperiode en €35 mln. voor 'toekomstgericht financieren' vanaf 2024). Voorgesteld wordt middels een begrotingswijziging bij de eerstvolgende bestuursrapportage €33 mln. van de gereserveerde bestuursakkoordmiddelen te bestemmen voor de voorgestelde aanpak. De gereserveerde middelen van €35 mln. voor 'toekomstgericht financieren' zullen u ter besluitvorming eind 2020 worden voorgelegd, gekoppeld aan de financiële kaders van het regionaal programma water en bodem 2022-2027.

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

	2020-2023	2024-2027	Totaal
Verdrogingsaanpak in en rondom natte natuurparels	€ 18 mln	€ 15 mln	€ 33 mln
Maatregelen vitale bodem	€ 3 mln	€ 3 mln	€ 6 mln
Cofinanciering Deltaplan Hoge Zandgronden (maatregelen tegen watertekorten)	€ 6 mln	€ 9 mln	€ 15 mln
Cofinanciering Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (maatregelen tegen wateroverlast)	€ 6 mln	€ 8 mln	€ 14 mln
Totaal	€ 33 mln	€ 35 mln	€ 68 mln

In de begroting zullen de volgende prestatieindicatoren worden opgenomen, die bij de eerstvolgende bestuursrapportage worden verwerkt (let op: hectares zijn cumulatief):

Prestaties/maatregelen	Outputindicator	2020	2021	2022	2023
Verdrogingsaanpak natte natuurparels	Hectares <u>binnen</u> natte natuurparel waar maatregelen zijn getroffen (cumulatief)	500 ha	1.600	3.000	6.300
	Hectares <u>buiten</u> natte natuurparels waar maatregelen zijn getroffen, incl. bodemverbeteringsmaatregelen (cumulatief)	500	2.000	5.000	10.000

De opmaak naar een nieuwe waterplanperiode met de waterschappen loopt nu. Hierin moeten we inhoudelijke keuzes voorbereiden gestaafd op financiële dekking. Daarom is duidelijkheid nodig over de beschikbaarheid van de gealloceerde middelen.

De bestuursakkoordmiddelen, de structurele middelen voor water en de uitloop realisatie in de periode 2016-2021 dekken ca. 75% van wat nodig is om als provincie bij gelijkblijvende verantwoordelijkheden en rolinvulling de water- en bodemopgaven in Brabant vorm te geven in de periode 2022-2027. Hiervoor is ca. €210-250 miljoen nodig. Er zijn verschillende mogelijkheden voor aanvullende dekking.

De indicatoren voor de nieuwe aanpak van deze bestuursopdracht zijn:

- Het areaal waarop maatregelen zijn uitgevoerd binnen Natte Natuurparels;
- Het areaal waarop maatregelen zijn uitgevoerd buiten Natte Natuurparels.

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

Een risico is dat de cofinanciering door derden achterblijft. Dit risico verminderen we door goede afspraken te maken. De uitvoeringsafspraken zullen we tussentijds monitoren op de voortgang en indien nodig bijsturen.

Een tweede risico is dat de werkhypotheses en aannames voor de kosten van de maatregelen buiten de natte natuurparels een onderschatting blijken te zijn.

Daarvoor zoeken we oplossingen in het vinden van aanvullende financiers en slimme/gecombineerde oplossingen.

Het laatste risico wat wij op dit moment voorzien is dat de nieuwe aanpak, met daarin juist ook maatregelen rondom gebieden, niet grootschalig genoeg wordt ingezet. Dit kan door gebrek aan draagvlak of door te weinig mogelijkheden om bestaand gebruik aan te passen. Dit risico gaan we beperken door in de gebiedsgerichte aanpak per gebied goed in beeld te brengen wat er nodig is en dan de benodigde ondersteunende instrumenten te ontwikkelen of bestaande instrumenten effectiever in te zetten.

Het uitgangspunt is dat we inzetten op gebiedsgerichte samenwerking en een rol als netwerkende overheid. Gezien de achterblijvende voortgang zullen we echter meer dan voorheen kiezen voor een rol als presterende overheid en daarbij passende instrumenten als onteigening. Het opstellen van een afwegingskader voor onteigening wordt integraal opgepakt vanuit zowel de realisatie van de natuuropgave als de verdrogingsbestrijding.

We zullen in ieder geval ook strakker sturen op de realisatie. Dit betekent dat we heldere afspraken maken met de waterschappen en de overige stakeholders in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg, onder andere over de ondiepe grondwateronttrekkingen. De afspraken moeten duidelijk richting geven aan de concrete uitvoering in de gebieden.

Klimaat

Dit voorstel gaat over klimaatadaptatie, d.w.z. aanpassing aan de effecten van klimaatverandering. Het gaat niet over het beperken van klimaatverandering (klimaatmitigatie) via de energietransitie en circulaire economie.

Europese en internationale zaken

Op basis van de Europese Kaderrichtlijn Water zijn we verplicht om het grond- en oppervlaktewater uiterlijk in 2027 op orde te hebben. Dit betekent o.a. dat de waterhuishouding voor de beschermde waterafhankelijk natuur (de natte natuurparels) uiterlijk in 2027 op orde moet zijn.

Planning

In 2020 wordt het regionaal programma water en bodem 2022-2027 opgesteld. Dit is een verplicht programma op basis van de Omgevingswet. Dit programma is de opvolger van het huidige Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021 (PMWP) voor de onderdelen water en vitale bodem. Najaar 2020 zullen de financiële kaders aan u worden voorgelegd. Het programma gaat vervolgens eind 2020 een openbare inspraakronde in. Eind 2021 wordt het programma ter besluitvorming aan u voorgelegd.

Datum

31 maart 2020

Documentnummer

GS: 4661403

PS: 4679879

Bijlagen

- Visie klimaatadaptatie
- 'Naar een klimaatproof Brabant' – bijlage 1 bij Visie klimaatadaptatie
- Prioritering Natte Natuurparels – bijlage 2 bij de Visie klimaatadaptatie

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Programmamanager: de heer H.J. van Herk, (06) 52 79 4301, hvherk@brabant.nl.

Opdrachtnemer: de heer E.A.P. Wieman, (06) 55 68 65 43, ewieman@brabant.nl.